

การประเมินและวิจารณ์งานทัศนศิลป์

1. การประเมินคุณค่าของงานทัศนศิลป์

การประเมินงานศิลปะ [1]

หมายถึง การสร้างหลักเกณฑ์เพื่อประเมินผลงานศิลปะให้เกิดความเที่ยงธรรม เป็นการรวบรวมข้อมูลมาประกอบพิจารณาในทุก ๆ ด้านเพื่อการตัดสินใจ การประเมินมีความสำคัญมากและมีผลกระทบโดยตรงต่อนักเรียน หรือศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงาน จึงควรดำเนินการด้วยความรอบคอบใช้หลักวิชาประกอบ และมีความยุติธรรมอย่างทั่วถึง ซึ่งโดยทั่วไปการประเมินคุณค่าของงานทัศนศิลป์จะพิจารณาจาก 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความงาม เป็นการประเมินคุณค่าในด้านทักษะฝีมือ การใช้ทัศนธาตุทางศิลปะและ**การจัดองค์ประกอบศิลปะ** [2]

ว่าผลงานชิ้นนี้แสดงออกทางความงามของศิลปะได้อย่างเหมาะสม ส่งผลต่อผู้ชมหรือผู้ดูให้เกิดความชื่นชมในสุนทรียภาพเพียงใด การแสดงออกทางความงามของศิลปะแต่ละยุค แต่ละสมัยจะมีความแตกต่างกัน ผู้ประเมินจะต้องศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้วย

2. **ด้านเนื้อหาสาระ** เป็นการประเมินคุณค่าของผลงานศิลปะแต่ละชิ้นว่ามีลักษณะเนื้อหาสาระอะไรกับผู้ชม ที่จะส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนจุดประสงค์ต่างๆ ซึ่งอาจเป็นสาระเกี่ยวกับธรรมชาติ สังคม ศาสนา การเมือง ปัญหา ความคิดและจินตนาการ

3. **ด้านอารมณ์ความรู้สึก** เป็นการประเมินคุณค่าที่สามารถกระตุ้นอารมณ์ ความรู้สึกของผู้ดูโดยการใช้เทคนิควิธีการ และสื่อความหมายของวัสดุที่นำมาสร้างสรรค์ ให้แสดงออกถึงความคิด จินตนาการในผลงาน

การประเมินคุณค่าของงานทัศนศิลป์จะพิจารณาด้านความงาม ด้านเนื้อหาสาระ และด้านอารมณ์ความรู้สึก

หลักเกณฑ์ในการประเมินงานทัศนศิลป์

มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1. สื่อความหมายได้อย่างชัดเจนและสอดคล้องกับหัวข้อเรื่องที่กำหนด
2. ความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงถึงความก้าวหน้า ความแปลกใหม่ทันสมัย
3. เทคนิควิธีการแสดงออกที่ช่วยให้ผลงานมีคุณค่า มีลักษณะเป็นของตนเอง ไม่ลอกเลียนแบบและมีความสามารถในการใช้วัสดุสร้างสรรค์
4. มีหลักการจัดองค์ประกอบศิลปะ หรือการจัดภาพที่เหมาะสมสวยงาม

5. มีความประณีตและเรียบร้อยหรือความสมบูรณ์ของผลงานศิลปะ

คณะกรรมการตัดสินการแข่งขันการวาดภาพ กำลังประเมินผลงานผู้เข้าร่วมการแข่งขัน

ประโยชน์ของการประเมินคุณค่างานทัศนศิลป์

มีประโยชน์และความสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านส่งเสริมการพัฒนาผลงาน

ข้อมูลที่ได้จากการประเมิน ช่วยให้เห็นลักษณะจุดด้อย จุดเด่น ลักษณะการถ่ายทอดทางด้านการจัดองค์ประกอบศิลป์ เทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานและความสมบูรณ์ของผลงาน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อผู้สร้างสรรคงานที่จะนำข้อมูลเหล่านั้น ไปสู่การแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. ด้านส่งเสริมการตัดสินผลงานอย่างมีหลักเกณฑ์

การประเมินโดยการจำแนกส่วนประกอบต่างๆ ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียของการแสดงออกทาง**ทัศนธาตุ** องค์ประกอบศิลป์ เทคนิคกระบวนการสร้างสรรค์ วัสดุที่ใช้และเนื้อหาสาระอย่างมีหลักเกณฑ์ทางศิลปะ เป็นข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมในการตัดสิน ประเมินคุณค่า โดยการให้คะแนนของครูต่อนักเรียน ของคณะกรรมการตัดสินในการประกวดแข่งขันงานศิลปะ รวมถึงเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจเลือกซื้อผลงานทางศิลปะของผู้ที่สนใจ

3. ด้านส่งเสริมการพัฒนาเรียนรู้

ในการประเมินคุณค่าของงานศิลปะ ผู้ประเมินต้องมีคุณสมบัติทางด้านความรู้ ความเข้าใจในเทคนิคการสร้างงานศิลปะ และสาระต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการแสดงออกในผลงาน เพื่อนำสิ่งดังกล่าวมาเป็นข้อมูลในการประเมิน

4. ด้านส่งเสริมผลงานให้มีคุณค่า

ผลงานศิลปะที่ได้รับการประเมินให้ได้รับรางวัล หรือได้รับการยกย่องจะทำให้ศิลปินผู้สร้างสรรคมีชื่อเสียง เป็นที่รู้จักยอมรับของสาธารณชน เป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพทางศิลปะ ผลงานที่สร้างสรรคมีมูลค่าสูงขึ้น และเกิดกระแสนิยมในผลงานศิลปะอย่างแพร่หลาย ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การประเมินคุณค่าผลงานศิลปะช่วยส่งเสริมการพัฒนาผลงาน พัฒนาการเรียนรู้ และทำให้ผู้สร้างสรรค์งาน นำข้อมูลเหล่านั้นไปสู่การแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. การวิจารณ์งานทัศนศิลป์

การวิจารณ์งานศิลปะ หมายถึง การแสดงความคิดเห็นที่มีผลต่อผลงานศิลปะอย่างมีหลักการ เพื่อแสดงความชื่นชมและปรับปรุงพัฒนาผลงาน ตลอดจนทำให้สามารถประเมินค่าผลงานได้ด้วยความเที่ยงธรรม การวิจารณ์มีทั้งหลักการวิจารณ์ซึ่งเป็นมาตรฐานสากล และการวิจารณ์ด้วยเหตุผล ทัศนนิยม และทัศนคติส่วนตัว

ที่มาวิดีโอ : <https://www.youtube.com/watch?v=1Bi2OKukE2s>

จุดประสงค์ของการวิจารณ์งานศิลปะ

มีจุดประสงค์ ดังนี้

1. **วิจารณ์เพื่อความชื่นชม** เป็นการวิจารณ์ส่วนตัวที่มีต่อผลงานศิลปะนั้นๆ เป็นประโยชน์ในการถ่ายทอดความคิดเห็น และความรู้สึกให้ผู้อื่นได้รับทราบ หรือแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน ช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน
2. **วิจารณ์เพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงาน** เป็นการวิจารณ์ผลงานศิลปะในกิจกรรมการเรียนการสอนในระหว่างปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อคิดเห็นมาปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้นเช่น ครูวิจารณ์ผลงานนักเรียน หรือนักเรียนวิจารณ์ผลงานของตนเองหรือของเพื่อนในชั้นเรียน
3. **วิจารณ์เพื่อประเมินผลหรือตัดสิน** เป็นการวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลในทุกๆ ด้าน เกี่ยวกับผลงานศิลปะ เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในการวัดประเมินผลการสร้างงานศิลปะ หรือในการตัดสินการประกวดแข่งขันผลงานศิลปะด้านต่างๆ ซึ่งจะต้องมีหลักเกณฑ์และเครื่องมือการวัดผลประเมินผล

คณะกรรมการตัดสินการแข่งขันวาดภาพ กำลังวิเคราะห์ วิเคราะห์ภาพ เพื่อประเมินผลหรือตัดสิน

องค์ประกอบของการวิจารณ์งานศิลปะ

การวิจารณ์งานศิลปะมีองค์ประกอบสำคัญที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็น 3 ส่วนคือ

1. ศิลปิน (Artist)

เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ถ่ายทอดมาจากแรงบันดาลใจ ทั้งในลักษณะแรงบันดาลใจที่ได้มาจากธรรมชาติ และแรงบันดาลใจจากสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น โดยผ่านสื่อวัสดุอุปกรณ์เป็นผลงานศิลปะ ศิลปินจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในอันดับแรก เพราะหากไม่มีศิลปินก็ไม่มีผลงานศิลปะให้ผู้ชมได้วิเคราะห์วิจารณ์

ศิลปินกำลังเขียนภาพโดยใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ ให้ผู้ชมได้วิเคราะห์วิจารณ์

2. ผลงานศิลปะ (Work of ART)

เป็นสิ่งที่เกิดจากการถ่ายทอดความคิดทางภูมิปัญญาของศิลปินผ่านสื่อ วัสดุด้วยเทคนิคการสร้างสรรคที่หลากหลาย เช่น

จิตรกรรม การวาดเส้น [3] ภาพพิมพ์ ประติมากรรม [4] สถาปัตยกรรม เป็นต้น ผลงานศิลปะเหล่านี้สัมผัสได้ด้วยการมองเห็น มีคุณค่าต่อผู้ชมและสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง

ผลงานภาพจิตรกรรมที่เกิดจากการถ่ายทอดความคิดทางภูมิปัญญาของศิลปินผ่านสื่อ วัสดุด้วยเทคนิคการสร้างสรรค์

3. ผู้ชม (Spectator)

เป็นประชาชนที่มาชมผลงานศิลปะซึ่งนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่ง ผู้ชมเหล่านี้เมื่อได้สัมผัสรับรู้ ชื่นชมผลงานศิลปะจะเกิดปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่งทางความรู้สึก บางคนรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ แต่ไม่แสดงความคิดเห็น ในขณะที่บางคนจะแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อศิลปินในการพิจารณาปรับปรุงการสร้างผลงานต่อไป แม้ว่าผู้ชมที่วิจารณ์บางคนอาจมีประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจด้านศาสตร์แห่งศิลปะน้อย แต่เมื่อฝึกฝนการวิพากษ์วิจารณ์ โดยพยายามศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในผลงานศิลปะประเภทที่ตนสนใจ ผสมผสานกับอารมณ์ความรู้สึกส่วนตัว ก็จะช่วยให้การดูและชื่นชมงานศิลปะมีความประทับใจยิ่งขึ้น

นักเรียนหรือผู้เข้าชมงานศิลปะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานศิลปะ

กระบวนการวิจารณ์งานศิลปะตามหลักและวิธีการ

ในการวิจารณ์งานศิลปะนั้น สิ่งสำคัญก็คือข้อมูลที่นำมาวิจารณ์ได้มาจากการวิเคราะห์ หากคุณค่าผลงานใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความงาม ด้านสาระและด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งจะต้องนำมาจัดลำดับขั้นตอนการวิจารณ์ตามหลักและวิธีการวิจารณ์ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นระบุข้อมูลของผลงาน

เป็นข้อมูลรายละเอียดสังเขปเกี่ยวกับประเภทงาน ชื่อผลงาน ชื่อศิลปิน ขนาดวัสดุ เทคนิควิธีการ สร้างเมื่อ พ.ศ. ใด ปัจจุบันติดตั้งอยู่ที่ไหน รูปแบบการสร้างสรรค์เป็นแบบใด ตัวอย่าง เช่น

ภาพราตรีประดับดาว (Starry Night)

ภาพราตรีประดับดาว เป็นผลงานของ **ฟินเซนต์ ฟาน ก็อก (Vincent van Gogh)** [5] ขนาดภาพ 75.5 x 92 ซม. เทคนิคสีน้ำมันบนผ้าใบ ผลงานปี ค.ศ. 1889 ปัจจุบันอยู่ที่ พิพิธภัณฑ์ศิลปะสมัยใหม่ นิวยอร์ก

รูปแบบการสร้างสรรค์ เป็นงาน **ศิลปะสากล** ที่สะท้อนให้เห็นถึงการถ่ายทอดที่ผสมผสานกันจากแรงบันดาลใจภายนอก แรงบันดาลใจภายในกับจินตนาการ

2. ขั้นพรรณนาผลงาน

เป็นการบันทึกข้อมูลที่เกิดจากการมองเห็นภาพผลงานในขั้นต้นว่า เป็นภาพอะไร เช่น ภาพคน ภาพสัตว์ ภาพทิวทัศน์ ภาพหุ่นนิ่ง เป็นต้น มีเทคนิคในการสร้างสรรค์แบบใด ตัวอย่างเช่น

ภาพน้ำพริกปลาทุ

เทคนิคสีน้ำมันกระดาศ ผลงานของฟินิตซ์ รุ่งแจ้ง

เป็นภาพแสดงการถ่ายทอดรูปแบบเหมือนจริง (Realistic) การจัดองค์ ประกอบของรูปร่าง วงกลม และทิศทางแนวเส้นของรูป

ได้อย่างกลมกลืน ลดหล่นเป็นจังหวะต่อเนื่อง ใช้น้ำหนักสีและขนาดที่แตกต่างกันของภาพทำให้มีจุดเด่นปลาทุ และงานชามไม่กลืนหายไปกับผักที่เป็นพื้นรองรับ

3. ชั้นวิเคราะห์

เป็นการดูลักษณะภาพรวมของผลงานว่าจัดอยู่ในประเภทใด รูปแบบการถ่ายทอดเป็นแบบใด จำแนกทัศนธาตุและองค์ประกอบศิลป์ ภาพรวมเป็นส่วนย่อยให้เห็นว่ามีหลักการจัดภาพที่กลมกลืนหรือขัดแย้งอย่างไร

4. ชั้นตีความ

เป็นการค้นหาความหมายของผลงานว่า ศิลปินหรือผู้สร้างสรรค์ต้องการสื่อให้ผู้ชมผลงานได้รับรู้เกี่ยวกับอะไร เช่น สภาพปัญหา ในชุมชน สังคมและ **ภูมิปัญญาท้องถิ่น** เป็นต้น

5. ชั้นประเมินผล

เป็นการประเมินคุณค่าของผลงานศิลปะชิ้นนั้น จากการพิจารณาทุกข้อในเบื้องต้น สรุปให้เห็นข้อดีและข้อด้อยในด้านเนื้อหาและเรื่องราว หลักทัศนธาตุและหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ ทักษะฝีมือและการถ่ายทอดความงาม เพื่อการพัฒนาหรือตัดสินผลงานชิ้นนั้น

ประโยชน์ของการวิจารณ์

1. ศิลปินได้ข้อคิดนำไปปรับปรุง พัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานให้ดีขึ้น
2. ผู้วิจารณ์มีความรู้ ความเข้าใจ และได้ชื่นชมศิลปะมากขึ้น
3. ศิลปิน ผู้ชม ผู้วิจารณ์ นักวิชาการ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เกิดประสบการณ์ในการวิเคราะห์วิจารณ์มากขึ้น
4. ผลงานศิลปะ ศิลปินและผู้วิจารณ์ เป็นที่รู้จักในวงการศิลปะและสังคมมากขึ้น
5. ช่วยจรรโลงจิตใจของคนในสังคมให้มีความสุข มีสุนทรียภาพ และมีรสนิยมทางความงาม

การวิจารณ์และชื่นชมงานศิลปะในโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถาบันหลักของสังคมที่มีหน้าที่ให้การศึกษา และเป็นศูนย์กลางทางวิชาการ การวิจารณ์และการแสดงความชื่นชมงานศิลปะในโรงเรียน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในศิลปะได้อย่างกว้างขวาง การวิจารณ์เป็นการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน เพื่อเสริมให้นักเรียนกล้าคิด กล้าพูดอย่างมีเหตุผล ดังนั้นครูจึงควรมีส่วนช่วยส่งเสริมด้วยวิธีการตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงออกในการแสดงความคิดเห็น หลังจากที่ปฏิบัติผลงานเสร็จเรียบร้อยแล้ว เป็นการแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ สนุกสนานเพลิดเพลินรู้จักบพร่องของตนเอง เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานให้มีคุณค่าต่อไป

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจารณ์เพื่อการตัดสินผลงานศิลปะทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอน และในการประกวดแข่งขันระดับต่างๆ จำเป็นจะต้องใช้หลักการวิจารณ์ที่ถูกต้องเป็นมาตรฐาน โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในเรื่องนั้นๆ และต้องมีความเที่ยงธรรมปราศจากความลำเอียงหรือใช้ออคติส่วนตัวในการพิจารณา

การวิจารณ์และการแสดงความชื่นชมต่อผลงานศิลปะโดยทั่วไป เช่น การชมภาพจิตรกรรมที่ประดับตามสถานที่จัดแสดง หรือหอศิลป์ ผู้ชมมีสิทธิที่จะวิจารณ์และแสดงความชื่นชมในผลงานศิลปะได้อย่างอิสระขึ้นอยู่กับรสนิยมหรือความชอบของผู้วิจารณ์ และการวิจารณ์นั้นไม่มีผลกระทบต่อศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานเหมือนกับการวิจารณ์เพื่อให้คะแนนหรือตัดสินรางวัล

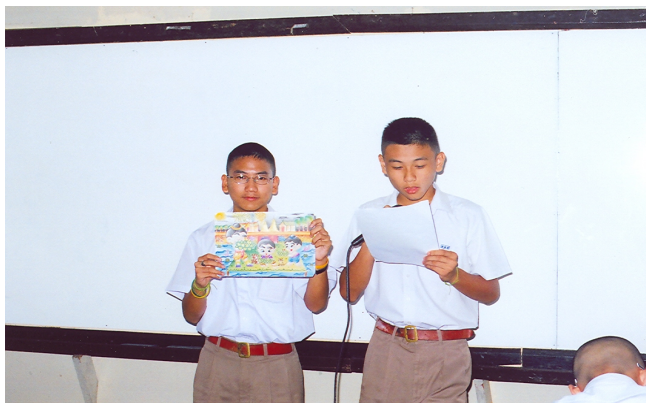
การวิจารณ์งานศิลปะเกี่ยวข้องกับปัจจัย 2 ประการ คือ

1. **ผลงานศิลปะ** หมายถึง ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นอย่างมีคุณค่า แสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ การสื่อความหมาย การจัดองค์ประกอบศิลป์และการแสดงออกทางศิลปะ

2. **ผู้วิจารณ์** หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในการวิจารณ์ มีความสนใจศึกษาความรู้เพิ่มเติมทางศิลปะอยู่เสมอ มี

ประสบการณ์ กล่าวพูด มีไหวพริบปฏิภาณในการแสดงความคิดเห็น มีใจเป็นกลาง และคำพูดที่ใช้ในการวิจารณ์ควรเป็นคำพูดในเชิงสร้างสรรค์ การวิจารณ์งานศิลปะในโรงเรียนแบ่งผู้วิจารณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

2.1 **นักเรียนเจ้าของผลงาน** เป็นการวิจารณ์เพื่อนำเสนอผลงาน ได้แก่ การบอกจุดประสงค์ของการสร้างสรรค์ที่แฝงอยู่ในผลงาน รูปแบบและเทคนิควิธีการ ตลอดจนสิ่งที่ควรปรับปรุงพัฒนาต่อไป

นักเรียนเจ้าของผลงาน นำเสนอผลงานเพื่อสื่อให้ผู้ชมเข้าใจในการสร้างสรรค์

2.2 **นักเรียนในชั้นเรียน** เป็นการวิจารณ์เพื่อแสดงความชื่นชมในผลงาน และให้ข้อเสนอแนะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข

เพื่อนักเรียนในชั้นเรียน ร่วมวิจารณ์เพื่อแสดงความชื่นชมในผลงาน และให้ข้อเสนอแนะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข

2.3 **ครูศิลปะ** เป็นการวิจารณ์เพื่อแสดงความชื่นชมให้กำลังใจ ให้ความรู้ความเข้าใจและแนวคิดในการปรับปรุงพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการวิจารณ์เพื่อประกอบการประเมินค่าให้คะแนนในการเรียน และการประกวดแข่งขันต่างๆ

ครูศิลาปะ มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการวิเคราะห์ วิจารณ์ และชื่นชมให้กำลังใจในผลงานของนักเรียน ที่สร้างสรรค์ขึ้น

ขอขอบคุณที่มาของรูปภาพ : หอสมุดแห่งชาติ

แหล่งข้อมูลวิดีโอเพิ่มเติม

- [1] <https://www.youtube.com/watch?v=5s2kQUFB2wA>
- [2] <https://www.youtube.com/watch?v=-li36BqTPLw>
- [3] <http://www.youtube.com/watch?v=WCVe3pauIuE>
- [4] http://www.youtube.com/watch?v=FIYjTx_ObfU
- [5] <https://www.youtube.com/watch?v=nehMQswKjnk>

